

Satu Hassi /vihr ym.: Lakialoite laiksi siviilipalveluslain muuttamisesta

Eduskunnalle

ALOITTEEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Yhdenvertaisuuteen vedoten ehdotetaan, että siviilipalvelusaikaa lyhennettäisiin vastaamaan aseettoman palveluksen mukaista palvelusaikaa eli 330 vuorokautta. Lisäksi ehdotetaan, että yleishyödyllistä toimintaa harjoittavia yksityis-

oikeudellisia yhteisöjä tai säätiöitä, joissa siviilipalveluksen voi suorittaa, ei määriteltäisi enää erikseen asetuksessa. Ehdotuksessa mahdollistetaan myös siviilipalveluksen suorittaminen kehitysyhteistyössä.

PERUSTELUT

Siviilipalvelusaika on aina ollut sidoksissa varusmiesten palvelusaikaan. Varusmiesten palvelusaikauudistus toteutettiin vuonna 1997 asevelvollisuuslakia koskevalla lainmuutoksella, joka tuli voimaan 1.7.1998 lukien. Varusmiesten palvelusajoiksi säädettiin 180, 270 ja 362 vuorokautta.

Muutoksen myötä varusmiesten keskimääräinen palvelusaika lyhenee kuukaudella ja yleisin (50 % asevelvollisista) palvelusaika kahdella kuukaudella. Verrattuna varusmiesten yleisimpään palvelusaikaan siviilipalvelus olisi kestoltaan epäsuhtaisempi kuin aiemman lain voimassa ollessa. Tätä voidaan pitää kohtuuttomana.

Siviilipalvelusajan pidempää kestoa on usein perusteltu palvelusmuotojen kokonaisrasittavuuteen liittyvillä argumenteilla. Selvityksissä on kuitenkin todettu, että kokonaisrasittavuuden erot ovat suuremmat asepalveluksessa eri koulutusyksiköiden välillä ja siviilipalveluksessa eri palveluspaikkojen välillä kuin asepalveluksen ja siviilipalveluksen välillä sinänsä. Toisaalta kokonaisrasittavuutta arvioitaessa on huomioitava palvelusajan kestoon pohjautuvat vaikutukset muun muassa taloudelliseen tilaan, perhesuhteisiin, opinnoissa ja työelämässä etenemiseen.

Siviilipalvelusajan lyhentämistä puoltavat myös siviilipalvelusasiain neuvottelukunnalle annetut oikeudelliset asiantuntijalausunnot. Palvelusaikoihin on otettu kantaa myös useissa kan-

sainvälisissä järjestöissä (YK:n ihmisoikeustoimikunta, Euroopan neuvoston ministeritoimikunnat sekä Euroopan unionin toimielimet), joissa on hyväksytty useita siviilipalvelusta koskevia suosituksia.

Näille kannanotoille on yhteistä periaate, jonka mukaan siviilipalveluksen kesto ei saa johtaa syrjintään eikä olla rangaistuksen luonteinen. Euroopan parlamentin hyväksymän kannanoton mukaan siviilipalveluksen pitäisi olla samanpituisen kuin asepalvelus, jotta kestoa ei pidettäisi pakotteena tai pelotteena.

Suomen kansainvälisen ihmisoikeuspolitiikan kannalta on kyseenalaista, että Suomen aloitteesta hyväksyttiin YK:n ihmisoikeustoimikunnan kokouksessa päätöslauselma, joka tunnustaa aseistakieltäytymisen perustavaa laatua olevaksi ihmisoikeudeksi. Lisäksi Suomi johtaa Euroopan neuvoston asiantuntijaryhmää, jonka tarkoituksena on luoda kansainvälisesti paremman siviilipalveluslait erityisesti entisiin Itä-Euroopan maihin ja samalla oman maan lainsäädäntö kehittyä huonompaan suuntaan.

Viime vuonna hyväksytyssä valtioneuvoston turvallisuuspoliittisessa selonteossakin todetaan, että ”siviilipalveluksen kehittämisessä on tärkeää huolehtia siitä, että palvelusolosuhteet ja palvelusaika kehittyvät vertailukelpoisesti varusmiespalvelukseen nähden”.

Palveluksen kokonaiskestoajan perusteella määräytyy se tosiasiallinen aika, jonka varusmies tai siviilipalvelusmies on poissa esimerkiksi työelämästä tai opiskelusta. Palveluksen kokonaiskestolla on usein ratkaiseva merkitys myös taloudellisten ja sosiaalisten ongelmien kasautumisessa. Siviilipalveluksen keston kohtuuton pituus aiheuttaakin käytännön ongelmia monille opintoihin hakeutuville tai palveluksen vuoksi opintonsa keskeyttäneille. Opiskelupaikan hakeminen voi viivästyä yhdellä ylimääräisellä vuodella, kun esimerkiksi pääsykokeisiin valmistautuminen tai osallistuminen on mahdotonta 13 kuukauden palveluksen vuoksi. Yli vuoden poisolo opinnoista hankaloittaa opintoihin palaamista, sillä vapautusta opinnoista voi joutua hakemaan ei vain yhdeksi lukuvuodeksi vaan mahdollisesti kahdeksi, kun opiskelija jää jälkeen opetusohjelmasta. Nykyisessä työllisyystilanteessa tuntuu kohtuuttomalta vaikeuttaa nuorien opintoja tällä tavoin.

Nykyisellään edellytetään, että kaikki yleishyödyllistä toimintaa harjoittavat yksityisoikeudelliset yhteisöt ja säätiöt hyväksytään asetuksel-

la erikseen palveluspaikoiksi. Menettely on jäykkä ja epätarkoituksenmukainen, koska se aiheuttaa uusien palveluspaikkojen hyväksymisen tarpeetonta viivästymistä esimerkiksi tilanteessa, jossa palveluspaikoista on pulaa. On riittävää, että työministeriö ja siviilipalveluskeskus yhdessä hyväksyvät uudet palveluspaikat valtioneuvoston hyväksymien yleisten kriteerien pohjalta.

Kansainvälisen yhteistyön merkitys korostuu yhä enemmän globalisoituvassa maailmassamme, jolloin on epätarkoituksenmukaista rajoittaa siviilipalveluksen suorittaminen pelkästään Suomeen. Perinteisen siviilipalvelun rinnalla tulisi olla vaihtoehto palvelun suorittamisesta Suomen kehitysyhteistyötehtävissä siten, että siviilipalvelusajan voisi suorittaa joko kokonaan tai osan siitä kehitysyhteistyötä tekevien kansalaisjärjestöjen tai kirkon hankkeissa, joko osittain tai kokonaan kehitysmaissa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että Eduskunta hyväksyisi seuraavan lakiehdotuksen:

Laki

siviilipalveluslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 30 päivänä joulukuuta 1991 annetun siviilipalveluslain (1723/1991) 3 §, 15 §:n 1 momentin 4 kohta sekä 16 §:n 3 momentti, sellaisina kuin niistä on 16 §:n 3 momentti laissa 1271/1993, seuraavasti:

3 §

Siviilipalvelusaika

Siviilipalvelusaika on 330 päivää.

15 §

Palveluspaikat

Siviilipalvelus suoritetaan:

4) suomalaisen yleishyödyllistä toimintaa harjoittavan yksityisoikeudellisen yhteisön tai säätiön palveluksessa

16 §

Siviilipalveluksen järjestäminen

Siviilipalvelus voidaan suorittaa myös Suomen ulkopuolella Suomen kehitysyhteistyöhankkeissa. Lisäksi Suomessa suoritettavaan siviilipalvelukseen voi liittyä lyhyehköjä kokenusmatkoja ulkomaille.

Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 199 .

Helsingissä 1 päivänä lokakuuta 1998

Satu Hassi /vihr

Rauha-Maria Mertjärvi /vihr

Osmo Soininvaara /vihr

Tuija Maaret Pykäläinen /vihr

Irina Krohn /vihr

Erkki Pulliainen /vihr

Ulla Anttila /vihr